

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA BAXT TUSHUNCHASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

PhD Sh.R. Hakimova

Gulistan State Universty

D.T. Ashurokhunova

Student, Gulistan State Universty

***Annotatsiya:** Ushbu maqola turli tillarda baxt konseptining qanday qo'llanishi va qanday ma'no aks ettirishini o'rganadi, xususan, ingliz va o'zbek tillarida taqqoslashga qaratilgan. Ingliz va o'zbek tillaridagi baxt bilan bog'liq iboralar va ularning qo'llanilishi bir-biridan qanday farq qilishini o'rganib, bu ikki tilda asosan qanday holatlarda ishlatilishi haqida tushuncha berishni maqsad qilgan. Ikkala tildagi lingvistik tuzilmalar, madaniy nuanslar va hissiy konnotatsiyalarni tahlil qilish orqali baxtga oid so'zlarni tanlash va ular qanday holatlarda qo'llanilishini tahlil qiladi. Ingliz va o'zbek tillarida baxt tushunchasini shakllantirishda tilning kuchini chuqurroq tushuntirib beradi.*

***Abstract:** This article examines the usage and meaning of the concept of happiness in different languages, focusing in particular on the comparison between English and Uzbek. By studying the differences between English and Uzbek expressions related to happiness and their usage, it aims to give an understanding of the situations in which these two languages are mainly used. By analyzing the linguistic structures, cultural nuances and emotional connotations of both languages, it analyzes the choice of words related to happiness and the situations in which they are used. Explains in depth the power of language in forming the concept of happiness in English and Uzbek languages.*

Kalit so'zlar: *Hissiy ifodalar, Lingvistik tuzilmalar, Baxt mazmuni, Tilning ta'siri, Hissiy farovonlik, Ingliz tili, O'zbek tili, Baxt haqidagi tasavvurlar, Tilning ta'siri*

Baxt tushunchasi inson tajribasining asosiy jihatlaridan biri hisoblanadi, ammo uning talqini va ifodasi turli tillar va madaniyatlarda farq qiladi. Ingliz tilida baxt ko'pincha ijobiy his-tuyg'ular, qoniqish va umumiy farovonlik bilan bog'liq. U odatda ingliz tilida so'zlashuvchi jamiyatlarning madaniy nuanslari va qadriyatlarini aks ettiruvchi bir qator lingvistik tuzilmalar va hissiy ifodalar orqali ifodalanadi.

Boshqa tomondan, o'zbek tilida baxt tushunchasi o'zbek madaniyatining o'ziga xos qadriyatlari va an'analarini aks ettiruvchi o'ziga xos lisoniy tuzilmalar va madaniy nuanslar orqali shakllantirilishi mumkin. O'zbek jamiyatida baxtni idrok etish tarixiy, diniy va ijtimoiy omillar ta'sirida bo'lishi mumkin, bu esa baxtning o'ziga xos ma'nolari va ifodalariga olib keladi.

Baxt tushunchasining o'ziga xos xususiyatlarini ingliz va o'zbek tillarida tushunish tilning hissiy farovonlikka ta'sirini, shuningdek, madaniy me'yorlar va qadriyatlarning ta'sirini o'rganishni o'z ichiga oladi. Ushbu ikki tilda baxtni idrok etishning lingvistik va madaniy o'lchovlarini o'rganish orqali biz odamlarning turli til va madaniy kontekstlarda baxtni his qilishlari va ifodalash usullari haqida qimmatli tushunchalarga ega bo'lishimiz mumkin.

Baxt tushunchasi inson hayotining muhim jihati bo'lib, u turli madaniyatlar va tillarda turlicha tushuniladi. Ingliz tilida "baxt" atamasi odatda ijobiy his-tuyg'ular, qoniqish va umumiy farovonlik tuyg'usini anglatadi. Boshqa tomondan, o'zbek tilida "baxt" tushunchasi ko'pincha o'zbek madaniy-ijtimoiy sharoitiga xos sifat va qadriyatlar bilan bog'lanib, muvaffaqiyat, osoyishtalik, umumiy qoniqish tushunchalarini qamrab oladi. Baxtning o'ziga xos xususiyatlarini ingliz va o'zbek tillarida tushunish insonning ushbu fundamental tajribasining xilma-xil qarashlari va ifodalarini tushunish imkonini beradi.

Ingliz tilida baxt ko'pincha quvonch, zavq va qoniqish hissi bilan bog'liq. Bu odatda sevgi, minnatdorchilik va hayotdan rozi bo'lish kabi ijobiy his-tuyg'ular bilan bog'liq. Baxt, shuningdek, hissiy va psixologik jihatlarni, jumladan, hayotdan maqsad, ma'no va qoniqish hissini o'z ichiga olgan farovonlik holati sifatida qaraladi. Ingliz tilida so'zlashadigan madaniyatlarda baxt ko'pincha insonning asosiy maqsadi sifatida ko'riladi va to'liq hayotning kaliti sifatida individual baxtga urg'u beriladi.

O'zbek madaniyatida "baxt" tushunchasi ko'p qirrali bo'lib, jamiyat an'analari va qadriyatlaridan chuqur ildiz otgan. Baxt nafaqat shaxsiy baxtni, balki boylik, omad va farovonlik haqidagi kengroq tushunchalarni ham qamrab oladi. Bu ko'pincha hayotning turli jabhalarida, jumladan, oilada, martaba va ijtimoiy mavqeda muvaffaqiyatga erishish bilan bog'liq. Bundan tashqari, baxt insonning ichki xotirjamligi, osoyishtaligi va atrofi bilan uyg'unligi g'oyasi bilan bog'liq. O'zbek madaniyatida ham baxt jamiyat farovonligi bilan uzviy bog'liq bo'lib, baxtning muhim tarkibiy qismlari sifatida jamoaviy totuvlik va umumiy farovonlikka urg'u berilgan.

Ingliz tilida baxt tushunchasi asosan quyidagicha talqin qilinadi:

1. Xursandchilik va mamnunlik: Ingliz madaniyatida baxt ko'pincha quvonch, mamnunlik va hayot sharoitidan qoniqish hissi bilan bog'liq.
2. Shaxsiy baxtga intilish: shaxsiy baxt va farovonlikka e'tibor qaratgan holda, insonning asosiy maqsadi sifatida shaxsiy baxtga intilishga alohida e'tibor beriladi.
3. Ijobiy his-tuyg'ular: Baxt sevgi, minnatdorchilik va zavq kabi ijobiy his-tuyg'ular bilan bog'liq bo'lib, u ko'pincha hissiy farovonlik holati sifatida qaraladi.

O'zbek tilda esa quyidagicha:

1. Baxt farovonlik sifatida: O'zbek madaniyatida baxt hayotning turli jabhalarida, jumladan, oila, martaba va ijtimoiy mavqeda muvaffaqiyat va farovonlikka erishish bilan bog'liq.

2. Ichki xotirjamlik va uyg'unlik: Baxt ichki xotirjamlik, osoyishtalik va atrof-muhit bilan uyg'unlik g'oyasi bilan bog'liq bo'lib, muvozanat va farovonlik hissini ta'kidlaydi.

3. Jamoaviy farovonlik: o'zbek madaniyatidagi baxt jamoa farovonligi bilan o'zaro bog'liq bo'lib, baxtning muhim tarkibiy qismi sifatida jamoaviy totuvlik va umumiy farovonlikka urg'u beradi.

Ingliz madaniyatidagi baxt ko'pincha o'z maqsadlari va istaklariga intilish erkinligi, shuningdek, o'zini orzu-istaklari ro'yobi va farovonlik tuyg'usiga hissa qo'shadigan shaxsiy tanlov qilish avtonomiyasi bilan bog'liq. Shuningdek, ingliz madaniyatida ijobiy psixologiyaga e'tibor kuchayib bormoqda, bu umumiy baxt va hayotdan qoniqishni oshirish uchun ijobiy his-tuyg'ular, kuchli tomonlar va fazilatlarni rivojlantirish muhimligini ta'kidlaydi.

O'zbek madaniyatida baxt ma'naviy kamolot va botiniy boylik g'oyasini qamrab olgan bo'lib, o'z qalbini tarbiyalash, hayot mazmunini topish muhimligini ta'kidlaydi. Yana shuni ta'kidlash joizki, baxt ko'pincha tabiat va an'anaviy qadriyatlar bilan chuqur bog'liqlik bilan bog'lanib, tabiat dunyosi bilan uyg'unlikda yashash va madaniy merosni baxt va farovonlik manbalari sifatida saqlash muhimligini ham ta'kidlaydi.

Ingliz madaniyatida baxt ko'pincha shaxsiy o'sishga va o'z-o'zini takomillashtirishga katta e'tibor berishni o'z ichiga oladi. Shaxslar o'zlarining qobiliyatlarini, bilim va qobiliyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga va to'liq hayot kechirishga intiladilar hamda oila, do'stlar va jamoa a'zolari bilan mazmunli munosabatlar o'rnatish va qo'llab-quvvatlash ingliz madaniyatida baxtning asosiy jihati hisoblanadi. Ijtimoiy aloqalar va qo'llab-quvvatlash tizimlari umumiy farovonlik va hayotdan quvonib yashashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

O'zbek madaniyatida baxt mehmondo'stlik va saxovatpeshalik fazilatlari bilan ham bog'liq. Mehmonlarni iliq kutib olish va boshqalar bilan fikrlarini baham ko'rish baxt va baraka manbalari sifatida qaraladi.

O'zbek madaniyatidagi baxt tushunchasi ko'pincha qiyinchiliklarga chidamlilik va moslashuvchanlik g'oyasini o'z ichiga oladi. Doimiy baxtga erishish uchun ichki kuch va muvaffaqiyatsizliklardan tushkunlikka tushmay olg'a intilish qobiliyatini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Ingliz madaniyatida shaxsiy o'sishga intilish orqali baxtga erishishligi ta'kidlanadi. Ingliz madaniyatidagi bu xususiyatga misol qilib, odamlarga o'z malakalarini oshirish, bilimlarini kengaytirish va umumiy farovonligini oshirishga yordam berishga qaratilgan o'z-o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga yordam beradigan kitoblari va shaxsiy rivojlanish uchun seminarlar tashkil etilishini aytishimiz mumkin.

Shuningdek, ingliz madaniyatida odamlar ko'pincha oila va do'stlar bilan maroqli vaqt o'tkazish, jamoat tadbirlarida ishtirok etish va ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash hamda birdamlik va qo'llab-quvvatlash tuyg'usini rivojlantirish uchun ko'ngillilik qilishni birinchi o'ringa qo'yadilar.

Yuqorida ta'kidlanganidek, o'zbek madaniyatida mehmonlar o'zbek xonadoniga tashrif buyurganlarida, ularni quchoq ochib kutib olishadi, chiroyli yozilgan dasturxonga taklif qilishadi, mehmondo'stlik esa mezbonga ham, xonadonga ham quvonch va baxt keltiradi degan fikr ilgari suriladi va bu g'oyatda to'g'riligini ham isbotlangandir.

Iqtisodiy yoki tabiiy ofatlar kabi qiyinchiliklarni boshdan kechirgan o'zbeklar ko'pincha bir-birlarini qo'llab-quvvatlash, hayotlarini qayta qurish va o'zaro rishtalarning mustahkamligi va birdamligini, qiyin paytlarda bir-birlarini yonida turishlarini baxt deb biladilar. Birdamlik, hamjihatlikda barcha qiyinchiliklarga bardosh berish osonligi ta'kidlanadi. Bu albatta har qanday qiyin sharoitlarga moslashishni osonlashtiradi. O'zbek madaniyatida aynan baxtning bir ko'rinishini hamjihatlikda ko'radilar.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ingliz va o'zbek madaniyatida baxt tushunchasi har bir jamiyatning qadriyatleri, e'tiqodlari va ijtimoiy me'yorlarini aks ettiruvchi

xilma-xil xususiyatlar bilan shakllangan. Shaxsiy o'sish va munosabatlarning ahamiyati ingliz madaniyatida baxtga intilishda muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, mehmondo'stlik, saxiylik, chidamlilik va moslashuvchanlik o'zbek madaniyatida baxtni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'ziga xos xususiyatlardagi farqlarga qaramay, ikkala madaniyat ham mazmunli aloqalar, shaxsiy rivojlanish va jamoa tuyg'usi orqali qoniqish, quvonch va farovonlikni izlashning umumiy maqsadiga ega. Ushbu o'ziga xos xususiyatlarni tushunish va qadrlash orqali odamlar baxtni turli xil madaniy kontekstlarda idrok etish va izlashning turli usullari haqida tushunchaga ega bo'lishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. Jonatan Xaydt. "Qadimgi donolikda zamonaviy haqiqatni topish" - 85-121b
3. Dalay Lama va Xovard Katler. "Baxt san'ati" - 164-198b
4. Sonya Lyubomirskiy. "Qanday baxt: siz xohlagan hayotga erishish uchun yangi yondashuv" - 173-196b
5. "Baxt: hayotning eng muhim ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha qo'llanma" - Mathi Rikard
6. Rafis Abazov . "O'zbekiston madaniyati va urf-odatlar" – 42-68b
7. Normatov U. Kechmishdan qolgan armonlar. „Xalq so‘zi“ gazetasi, 16-iyul, 1993-yil.
8. Isanova, F. (2023). Structural and semantic analysis of the terms of international law in english and uzbek languages. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(1 Part 1), 76-80.
9. <https://fayllar.org/togay-murod-qissalarida-milliylik-va-umuminsoniylik-konsepsiya.html>.